

poema citat i la crònica en prosa de la qual forma part. I seguim dins de la poesia llatina quan llegim l'estudi de Felisa del Barrio, *Innovaciones de Maximiano Etrusco en el género elegíaco*, en el qual s'assenyalen les aportacions originals més importants d'un autor tardà a un gènere, l'elegíac, que havia tingut com a un dels seus màxims representants Properci, sobre el qual s'estenen Enrique Camón i Jordi Saura en el seu article *Propercio, epistológrafo*. Intenten demostrar-hi aquest aspecte poc estudiat de Properci, com a cultivador de l'epístola en vers a la manera d'Ovidi. I precisament *El género epistolar en la literatura latina* és estudiat per José Antonio Enríquez pel que fa als seus orígens a Roma, i a les analogies entre l'epístola grega i romana.

D'altra banda, en el pla de la teoria literària, Enrique Otón Sobrino es planteja, en un assaig concís i clar, el problema sempre candent que ell anomena *Convencionalismo del género e innovación del autor*. La literatura creada sobre la literatura i l'originalitat deguda a la personalitat de l'autor són estudiades aquí des d'un punt de vista teòric.

En un pla més concret, Mariàngela Vilallonga, amb l'article *Marcial a l'obra de Jeroni Pau*, estudia la influència que l'epigramista llatí va exercir sobre l'humanista barceloní mitjançant l'estudi de les fonts literàries. Jaume Juan, de la Universitat de Barcelona, en un article titulat *El cos humà, cànon literari i arquitectònic*, fa una síntesi de les teories sobre la proporcionalitat en la literatura llatina.

Finalment, José M. Royo Arpón estudia l'origen de la novel·la llatina

en relació amb la crisi de la jurisprudència en el seu treball *Consideraciones sobre la coincidencia de la crisis del Derecho romano y el inicio de la narrativa*. I Rosario Cortés Tovar estudia una obra controvertida de Sèneca en el treball «Laudatio principis» y «consolatio» en «Ad Polybium»: *El uso de dos géneros epidícticos*, en el qual fa una anàlisi literària per tal d'arribar a una interpretació aclaridora del contingut de l'obra mencionada.

Tot plegat és un bon recull de treballs que abasten la major part dels gèneres literaris de les literatures clàssiques. Exactament el propòsit del simposi i d'aquestes actes.

Mariàngela Vilallonga

CARLOS GARCÍA GUAL y
MARÍA JESÚS IMAZ
La filosofía helenística: éticas y sistemas

Editorial Cincel, Madrid 1986.
Serie Historia de la Filosofía,
volumen 6, 232 pp.

Dins la sèrie «Historia de la Filosofía», els autors C. García Gual i María Jesús Imaz ens ofereixen aquest llibre, que neix d'una necessitat docent: l'estudiós té a l'abast un bon

manual per seguir totes les escoles filosòfiques de l'Hel·lenisme, i si vol aprofundir-hi, podrà trobar una bona bibliografia tant en la que apareix a la fi de cada capítol i que fa referència a dades concretes, com en la que trobarà al final del llibre, més general.

Agraïm als autors la claredat en uns temes que per ells mateixos són feixucs. És un llibre concebut per fer de guia a qui vol introduir-se en el món de la història de la filosofia hel·lenística, i en les seves escoles i sistemes.

Els autors han tingut l'encert de començar l'obra amb un quadre cronològic comparat (p. 9), en el qual es confronten dades importants per a la filosofia amb fets polítics i culturals, des del segle IV aC fins el 313 dC.

El llibre es compon de set capítols, cadascun amb les seves notes bibliogràfiques, un apèndix en el qual s'inclouen texts i comentaris, i finalment, com a cloenda, hi trobem un petit glossari dels vint-i-quatre mots grecs més emprats en les escoles hel·lenístiques. Cada capítol és molt ben estructurat per tal de facilitar-ne la lectura.

El capítol primer (pp. 15-28) analitza «La època hel·lenística», marc en el qual s'ha de desenvolupar la filosofia hel·lenística: l'ideal del savi ja no és el mateix d'abans, el filòsof cerca la felicitat per ell mateix, en un darrer objectiu; és un home pràctic.

En el segon capítol (pp. 29-39), els autors ens ofereixen una visió detallada dels dos grans sistemes filosòfics i hel·lenístics: l'epicureisme i l'estoïcisme, mitjançant l'estudi dels trets comuns de les dues escoles i de les seves diferències.

El tercer capítol (pp. 40-52) és de-

dicat als cíncics i estudia aquesta secta o escola filosòfica o actitud davant la vida. La formació i la història dels cíncics hi és tractada amb molt d'interès. Trobem en aquest capítol, també, referències a cíncics cèlebres com Antístenes, Diògenes i Crates.

Els autors, a l'extens capítol quart (pp. 53-111), que és el clímax del llibre, s'endinsen en l'estudi de l'epicureisme i dels seus mestres. Per tal de situar el moment filosòfic, els autors ens plantegen la situació de la Grècia del segle quart. D'aquesta manera es fan palesos els moviments del pensament: l'home està decebut, tot cau i s'enfonsa, cal que aparegui un home com Epicur. Les seves idees sembla que encaixen perfectament en aquest context. En llegir aquest capítol hem desitjat conèixer més de prop tot el que fa referència a aquest savi i a les seves idees: els autors aconsegueixen aquest efecte. Són molt interessants els esquemes que trobem a les pp. 72, 76-77 i 82.

El capítol cinquè (pp. 112-173) tracta de l'estoïcisme, l'altre gran corrent filosòfic oposat a l'epicureisme. Els autors hi deixen molt clars els punts coincidents: totes dues escoles accepten la filosofia com a camí de la felicitat, però les solucions aportades són ben divergents i oposades. Cal remarcar els esquemes per a la comprensió sistemàtica de l'estoïcisme que trobem a les pp. 164, 165, 166, 167 i 168.

El capítol sisè, molt més curt que els anteriors (pp. 172-178), descriu breument l'escepticisme. Els autors creuen difícil de resumir aquest moviment filosòfic, perquè necessita molts exemples i anàlisis detallades, i pen-

sen que l'estoïcisme no és un sistema filosòfic vertader ni crea cap ètica, i per tant no és mereixedor d'un estudi tan ampli com els anteriors.

Finalment arribem al capítol setè (pp. 179-211), que és dedicat al neoplatonisme, moviment nascut al segle III dC gràcies a Plotinos.

A tall d'introducció al tema, els autors inclouen una visió del que va ser la filosofia hel·lenística i les seves escoles, des de Plató i Aristòtil fins a la cloenda de l'Acadèmia al segle IV dC: «...El neoplatonismo retoma con un nuevo ímpetu, con afán casi místico a veces, ese idealismo platónico para llevarlo a sus últimas consecuencias...» (p. 180). Trobem un esquema aclaridor del pensament de Plotinos a la p. 188, i un resum de les relacions entre el pensament de Plató i el de Plotinos, a més d'una exposició acurada del seu pensament.

Amb l'apèndix, els autors pretenen, i ho aconsegueixen, il·lustrar les seves explicacions. Hi trobem textos d'Epicur, de Cleantes, d'Epictet i de Marc Aureli, i també apunts per al comentari, que ofereixen al lector l'oportunitat d'interpretar-los en profunditat.

En resum, aquest llibre és un bon manual, realitzat amb ordre, claredat i concisió, virtuts molt necessàries en el món de l'estudiós. Cal agrair als autors aquesta aportació a l'Hel·lenisme, tot esperant que ben aviat apareguin d'altres estudis com aquest, que ens apropin un coneixement millor del món hel·lenístic.

Assumpció Valls i Ferrer

**CONCEPCIÓN FERNÁNDEZ
MARTÍNEZ**
***La categoría verbal «modo»
en Plauto***

Alfar, Sevilla 1986, 134 pp.

Arranca el prólogo del profesor J. A. Correa Rodríguez, cuyo magisterio planea sobre esta monografía, constatando un hecho conocido: la problemática de la categoría «modo» en el verbo latino, analizada desde un prisma exclusivamente histórico, presenta una visión atomizada de la cuestión para, de inmediato, prescribir y anticipar la metodología que se impone ante un reexamen: la sincrónica.

Se pretende establecer el funcionamiento de los modos verbales en la sincronía plautina, en adaptación rigurosa del modelo propuesto por el profesor Mariner para el latín clásico, conociendo hasta qué punto la estructura del modo verbal establecida para el clásico se da tal cual en el arcaico de Plauto.

Abre su trabajo la profesora Fernández Martínez con una precisa selección bibliográfica de «Trabajos generales de línea tradicional», seguidos de los de «Orientación estructural», ambos en orden cronológico, precediendo a «Otros trabajos consultados», éstos en orden alfabético, y a los textos plautinos.

Integran el tratado dos capítulos y unas conclusiones: el capítulo I en torno a los modos fija el estado de la cuestión. Renuncia a entrar en críticas o aclaraciones a los resultados teóricos obtenidos por líneas de investi-